

NAGYHÁZI GYÖRGY*

A SZILÉZIAI VAJDASÁG GAZDASÁGFEJLESZTÉSE

ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE SILESIAN VOIVODSHIP

ABSTRACT

The Silesian Voivodship is the most industrialized region of Poland, which has been characterized by the traditional heavy industry and mining throughout its modern age history. This paper is aiming to examine on the one hand, that what kind of economic developmental tools have been used by the local governments and the central government, in order to facilitate the industrial restructuring of the region after the democratic changes. The question is that how far these have been successful. Integral part of the paper is the examination of the transformation of the public administration and the local governmental system in Poland, especially the formation of the Voivodships and their competencies. The main sources of the paper are the Territorial Review of Poland by the OECD, and the Regional Strategy of the Silesian Voivodship, apart from other relevant publications, such as the report of the Central Statistical Office of Poland. The aim of the paper is to establish, that which policy tools were the most effective in revitalizing the region's economy.

A Sziléziai Vajdaság története, létrejötte

Szilézia a Német egység létrejötte, és Lengyelország felosztásai révén nagyjából Németországhoz tartozott. 1945-ben egész Sziléziát elfoglalta a szovjet Vörös Hadsereg. Ekkor a német lakosság nagy része elmenekült Sziléziából a szovjet katonák bosszújától való félelmében, de sokan visszatértek a német kapituláció után. Az 1944-es Jaltai Konferencia és az 1945-ös Potsdami Egyezmény rendelkezései szerint a német Sziléziának az Odera és a lausitzi Neise (Nysa Łużycka) folyóktól keletre eső része Lengyelországhoz került. A legtöbb német lakost, akiknek létszáma a II. világháború előtt kb. négymillió fő volt, erőszakkal kitelepítették.

A sziléziai ipar a háború után újjáépült, és a régió betelepült lengyelekkel, akiknek többségét szintén kitelepítették Szovjetunió által elfoglalt keleti lengyel területekről. Ma a teljes lengyel lakosságnak több mint 20%-a él Sziléziában, de sok család nem Sziléziából származik.

Egy kisszámú német lakosság maradt Opole körül, ugyanúgy, ahogy kevés szláv nyelvet beszélő és kétnyelvű ember maradt az 1945 előtti lakosságból Felső-Sziléziában. A Sziléziai Vajdaság a délkeleti részen, a történeti Felső-Szilézia területén jött létre 1999-ben, Katowice központtal.

A lengyel közigazgatási reform

A lengyel területi közigazgatás 1999-es átszervezése során 16 vajdaság jött létre, melyek megfelelnek az Európai Unió rendeletében lefektetett a NUTS II-es területi szinttel szemben támasztott elvárásoknak. Lengyelországban 2478 helyi önkormányzat (gmina) van, melyek közül 65 magasabb (powiat) kerületi/megyei szintű. A helyi önkormányzatok

* PhD-hallgató, Széchenyi Egyetem Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola.

három típusba tartoznak: városi, vidéki és vegyes (városi-vidéki) típusok léteznek. A helyi önkormányzatok több egymáshoz kapcsolódó települést foglalnak magukba. A polgármestereket közvetlenül választják.

A megyei szinten (powiat) 314 önkormányzatot találunk. A megye vezetőjét (starosta) a közgyűlés választja meg tagjai közül. 1999 előtt 49 kisebb vajdaság létezett, melyek átszervezése a rendszerváltás idejétől kezdve napirenden volt. Hosszú viták után döntöttek a felmerült 22, 14 és 16 vajdasági beosztás közül végül az utóbbi mellett. A lehatárolás alapja elsősorban történelmi hagyományok, határok és a funkcionális kapcsolatok voltak. Ennek eredményeképpen sor került olyan régió kialakítására is, mely éppen csak meghaladja a NUTS II-es szint népességbeli alsó határát. Az opolei vajdaság éppen csak népesebb egy milliónál. Az átszervezés során az 1975-ben megszüntetett megyéket (powiat) is újra létrehozták. Ennek az adja meg a fontosságát, hogy a korábbi vajdasági központ városokat, melyek több mint százezer lakossal rendelkeztek „megyei jogú várossá” nyilvánították, azonos szintű jogállást kaptak tehát mint a megyék (powiat), így kárpótolva őket az 1999-ben elvesztett korábbi központi szerepükért. A különféle önkormányzatok nem alá-fölé rendelt viszonyban állnak egymással, mivel mindegyik azonos jogi státussal (önkormányzat) rendelkezik.

A lengyel közigazgatási reform során a francia közigazgatási reformot vették alapul és sok hasonló intézményi megoldás is született e révén. A lengyel rendszerben a vajdaságot a vajdasági közgyűlés által választott marsall reprezentálja, míg az állam képviselője a vajda, a francia prefektushoz hasonlóan. A vajdaság mint NUTS II-es szintű régió felelős többek között a regionális stratégiai tervezésért és gazdaságfejlesztésért is. A lengyel vajdaságok saját bevétellel nem rendelkeznek, a központi kormányzat által folyósított pénzekből gazdálkodnak, illetve egyes adók megosztásából jut forrás a számukra, mely a 2005-ös adatok tanulsága szerint a legnagyobb bevételi forrásuk volt (OECD 2008. p.177).

A lengyel vajdaságok feladatai között találjuk: a regionális stratégiai tervezést (beleértve a nemzetközi gazdasági kapcsolatokért való felelősséget és a vajdaság promócióját), a regionális fejlesztést, a központi kormányzattal kötött szerződés felelősségét, a vízellátást és szennyvízkezelést, a hulladékgyűjtés és hasznosítás feladatát, a munkaügyi ellátásért való felelősséget, a vízvédelmet (árvíz és belvíz), a felsőoktatás egyes intézményeit, a regionális kórházakat, a regionális kulturális intézményeket, és a környezetvédelem feladatait.

1 térkép. A Lengyel vajdaságok 1999 után.

Map 1. The Polish Voivodships after 1999

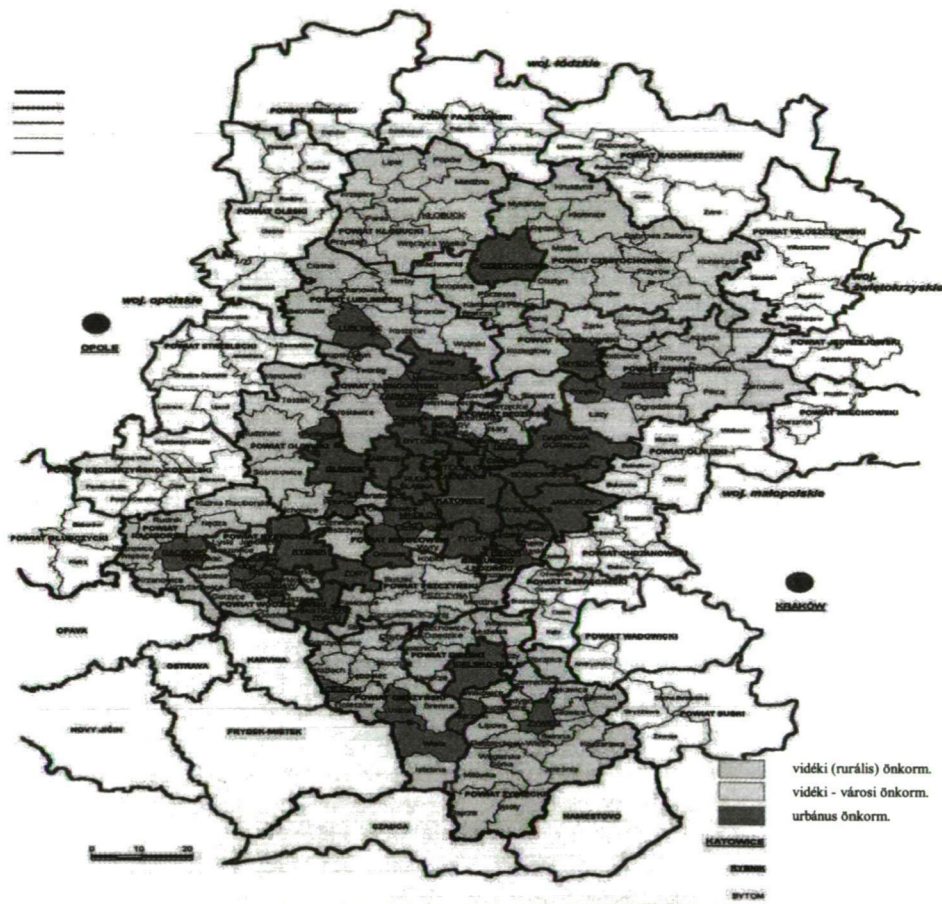
Source: Institute of Geodesy and Cartography

(Forrás: Lengyel geodéziai és kartográfiai intézet)

A Sziléziai Vajdaság területe

2. térkép. a Sziléziai Vajdaság területe
Map 2. The territory of the Silesian Voivodship

(Forrás: A Sziléziai Vajdaság regionális stratégiája)

A három legnagyobb lengyel folyó, az Odera, a Visztula és a Varta felső folyásánál fekszik. A területen található tájegységek: A Krakkó-Czestochowa fennsík, a Sziléziai-fennsík, a Sziléziai-síkság, és a Nyugati Beszkidek. Szilézia fekvése Közép-Európán belül központi, hiszen 600 km-es távolságon belül 6 főváros: Berlin, Prága, Pozsony, Budapest, Varsó és Bécs található. Népségnagyság szempontjából Szilézia a második legnépesebb vajdaság az országon belül a Mazowiecki Vajdaság után. Területe 12 331 km², lakosainak száma 4,7 millió fő, ami az ország népességének 12,3%-a, mely jórészt városi agglomerációkban él. Ezek közül a Felső-Sziléziai agglomeráció (Katowice) a legnagyobb, a Bilesko-Biala és Czestochowa és a Ribnik központú agglomerációk ennél kisebbek. A területen 167 önkormányzat (gmina) található melyek 36 kerületbe (powiat) tartoznak, ez 1582 települést jelent, melyek közül 71 város. Az önkormányzatok közül (gmina) 49 városi, 22 városi-vidéki, és a fennmaradó 96 vidéki jellegű.

A terület ásványi kincsekben gazdag, található itt feketeszén, cink, ólom, molibdén, réz, vasérc, kősz, márvány, mészkő és sóder lelőhelyek. A terület gazdag ásványvíz, termál és gyógyvízforrásokban is.

Gazdaság

Az ásványi kincsekre települt ipar, elsősorban a bányászat, vas- és színesfémkohászat, és energetika meghatározó a lengyel gazdaságban, itt található az ország legnagyobb egybefüggő ipari körzete. Az ország villamos energia termelésének jó része innen származik szénérőművekből, melyek az itt található feketeszénre települtek. Az ország szénkitermelésének több mint 90 százaléka származik a vajdaságból, a hengerelt termékek 63,0%-a, a nyersacél termelés 68,8%-a, az elektromos energia 19,7%-a, és a Lengyelországban gyártott személy és tehergépkocsik 82,7%-a.

A 2006-os adatok szerint Szilézia állította elő a Lengyel bruttó nemzeti össztermék 13%-át, ugyanez az érték 2002-ben 13,7%, míg 2000-ben 13,8% volt. Szilézia gazdasági teljesítménye 2000-ben a lengyel átlag GDP 107,7%-án állt, míg ez az érték 2006-ra 106,1%-ra csökkent, amivel még mindig a 3. legfejlettebb régió a Mazowieckie (központi) és a Dolnoslaskie (Alsó-Szilézia) vajdaságok után. Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték tekintetében is a harmadik helyen áll Szilézia 2006-ban az országos átlag 108,5%-ával. Az összes ipari értékesítés 17,2%-a származott 2002-ben a vajdaságból, szintén a második legmagasabb érték a Mazowieckie Vajdaság után (19,9% 2000-ben és 20,4% 2002-ben).

A vajdaság egy főre jutó GDP értéke 2000-ben 4877 euró volt, 10,1%-al magasabb a nemzeti átlagnál. Munkatermelékenység szempontjából szintén kiemelkedő adatok jellemzők 2000-ben, az alkalmazottankénti bruttó hozzáadott érték 11612 euró volt, 16%-al magasabb a lengyel átlagnál (A Sziléziai Vajdaság regionális stratégiája). Az egy főre jutó GDP értéke Sziléziában 2005-ben 6868 euró, 2006-ban 7290 euró, míg 2007-ben 8096 euró volt a lengyel statisztikai hivatal adatai szerint.

Az ipar szerepe kiemelkedő Sziléziában, az építőiparral együtt 2000-ben 40,9%-át állították elő a vajdaság GDP-jének, míg a szolgáltatások 57,3%-al részesedtek ebből (valamivel alacsonyabban mint a nemzeti átlag 62,5%). A mezőgazdaság mindössze csak 2%-al járult hozzá a vajdaság GDP-jéhez, szemben a nemzeti átlag 4%-al. A vajdaság ugyanakkor komoly visszaesést könyvelhetett el, főként a hagyományos nehézipar válsága és szerkezetváltása miatt, az 1995-ös értékhez képest 2000-re mintegy 16%-al csökkent a GDP Sziléziában. A rendszerváltást követő privatizáció során 2001-re 722 vállalatból 180-at közvetlenül értékesítettek, 313 céget részvénytársasággá alakított az államkincstár további privatizáció céljából, és 228 cég került felszámolás alá amelyből végül 104-et számoltak fel jogutód nélkül. Az teljes lengyel ipari értékesítés 17,9%-a származott 2007-ben Sziléziából, ami a központi régió utáni legmagasabb arány. 2000-ben az ipari értékesítés értéke Sziléziában 20 380 millió euró volt, míg ez 2007-re 39 040 millió euróra nőtt. Az ipari értékesítés területén Szilézia a második helyen áll a központi régió után.

Közlekedés és infrastruktúra

A vajdaságon megy keresztül az A1-es és az A4-es autópálya, amely összeköti egyfelől Gdanskot és Pozsonyt, és Lvov felől Krakkót, Katowicét, Wrocław-ot, és Zgorzelecet Drezda és Berlin irányába. A vajdaság vasúthálózata igen sűrű, nagyrészt villamosított. Közvetlen vasúti kapcsolat van Kijev, Budapest, Bécs, Berlin, Prága, Drezda, Frankfurt és

Lvov felé. Európa egyik legnagyobb rendező-pályaudvara is itt található Tarnowskie Goryban, kiépített konténer és kombi terminál van Gliwice Sosnica-ban, és még egy nagyméretű rendező pályaudvar Zabrzeg-Czarnolesie (Czechowice-Dziedzice) területén.

Nagyon fontos hálózati elem a katowicei vasműig kiépített széles nyomtávú úgynevezett „acél vasút”, mely közvetlen összeköttetést teremt a volt Szovjetunió felé. Slawkowban a vonal végén épül egy 140 hektáros logisztikai központ, amely a meglévő vasérc és folyékony üzemanyag terminált kívánja modern logisztikai szolgáltatási központtá alakítani, bevallottan a Távol-Kelettel való vasúti áruszállítás európai központjává fejleszteni.

A katowicei nemzetközi repülőtér, amely a várostól mintegy 34 km-re Pyrzowice-ben található, éves kapacitása 700 ezer utas, és áruszállítási kapacitása is jelentékeny, mely folyamatosan növekszik.

A vajdaság termékeinek egy jó részét vízi úton továbbítja a Gliwice csatornán, mely az Oderán keresztül közvetlen kapcsolatot jelent a Balti-tengerre Szczecin kikötőjébe, és belvízi csatornákon Németország felé az Elbára és a Rajnára és ezen keresztül Európa számos nagy kikötője felé. A csatorna áruszállítási kapacitása azonban csak mindössze 50%-ban kihasznált, és a kapcsolódó infrastruktúra is felújításra szorul.¹ Azonban a csatorna mentén már működik egy vámszabad terület raktárakkal, rakodó helyekkel, konténer udvarral, és iparvágányokkal, melynek kiemelkedő a stratégiai pozíciója a közvetlen kikötői, vasúti és közeli autópálya kapcsolatokkal.

A telekommunikációs infrastruktúra a vajdaságban nem elég fejlett. Ugyan az elmúlt években különösen a mobilhálózatok teljesen kiépültek, a vonalas telefonhálózat és a szélessávú internet hálózat nem elég fejlett. Az internet penetráció is alacsonynak mondható 2003-as adatok szerint a háztartásoknak csak mintegy 28,9% rendelkezett számítógéppel, és ezek közül is csak 14,1% rendelkezett Internet hozzáféréssel. Ugyanez az érték az e tekintetben legfejlettebb Mazowieckie Vajdaságban 33,4% és 17,0%.

A regionális szerződések rendszere

A 2001-ben bevezetett regionális szerződési rendszer, melynek mintája a francia régiókkal kötött megállapodások voltak, a kormány és az adott régió között egy adott évre vonatkozóan jöttek létre. A rendszer célja a régiók felkészítése volt az uniós tagság után következő időszakra, amelynek révén az önkormányzati apparátusok a külső programokból származó pénzek elköltését és szabályszerű felhasználását gyakorolhatták.

A szerződések összegei azonban nem tárgyalásos úton alakultak ki, hanem egy előre megállapított képlet alapján számolták ki azokat, mely többek között figyelembe vette az egy főre jutó GDP-t és a munkanélküliség mértékét is. A források 80%-át népességarányosan osztották el a vajdaságok között, míg 10%-ot azon vajdaságok között osztottak el, amelyek egy főre jutó GDP értéke kevesebb volt a nemzeti átlag 80%-ánál, míg a fennmaradó 10%-ot azon megyék (powiat) között került felosztásra, amelyek munkanélküliségi mutatója meghaladta az országos átlag 150%-át.

A rendszer ebben a formában 2003-ig működött, majd az uniós tagságot követően az integrált ROP követelményeivel bővültek ki szerződések, azonban az egyes vajdaságokra jutó uniós források mértékét szintén e képlet szerint számították ki. A 2005-ben kötött szerződések esetében a kormány átlagosan 62%-át finanszírozta a szerződésekben szereplő mintegy 786 projekt adott évi költségeinek, míg a vajdaságok és az önkormányzatok a fennmaradó 38%-ot.²

Gazdaságfejlesztés a Sziléziai Vajdaságban az első nemzeti fejlesztési tervet megelőzően

A lengyel kormány a rendszerváltást követően felmérte, hogy a hagyományos ipari centrumok átalakulása és a korábbi ipari tevékenységek piacvesztése és leépülése súlyos térségi válsághelyzeteket okozhat. A speciális gazdasági övezeteket 1994-ben hozták létre azzal a céllal, hogy az ipari szerkezetátalakítás miatt leginkább válsággal sújtott övezetekben a beruházások odacsábításával segítse e körzetek gazdasági talpra állását. (OECD 2008.) 14 ilyen övezet jött létre melyek esetenként több területre tagolódtak maguk is. A kedvezmények közül az adókedvezmény volt a legjelentősebb, ezen túl előkészített ipari parki területeket ajánlottak a körzetek olcsó áron, befektető szolgáltatást, amely segítségével a hivatalos ügyeket a befektető helyett intézték esetenként ingyen, illetve néhány önkormányzat mentességet adott az ingatlan adó alól is. Az adókedvezmény mértéke a befektetés nagyságától, az alkalmazandó munkaerő nagyságától, a befektetés helyétől és az iparágtól függött. Jellemzően az ipari szerkezetváltás által érintett régióban jött létre a Katowice-i, a Legnicka-i, a Łódź-i, a Mielecka-i, a Starachowicka-i, és a Walbrzyska-i övezet. Alacsony gazdasági növekedésű térségben jött létre a Slupska-i, a Suwalska-i és a Warminsko-Mazurska-i övezet. A Czeszochowska-i, a Kammiennogorska-i, és a Tczewska-i övezet a nagy strukturális munkanélküliséggel sújtott övezetekben jöttek létre. A határ közelséget a Suwalska-i és Kostrzysko-Slubickai övezetek igyekeztek kihasználni, míg a krakkói övezet leginkább a felsőoktatás kínálta kutatás-fejlesztési előnyökre épült. Az övezetekben alkalmazott adókedvezményeket Lengyelországnak 2017-re kell megszüntetnie. Általában véve az övezetek sikeresek voltak a beruházások odavonzásában és komoly mennyiségű új munkahely jött létre a segítségükkel.

A Katowicei Speciális Gazdasági Zóna húsz évre jött létre, működését eredetileg 2016 augusztusában fejezte volna be, de ezt a határidőt nemrégén 2020-ig tolták ki. A zóna menedzsmentjét a Katowicei Speciális Gazdasági Zóna vállalat látja el. A zónának négy területe van a központon Katowicén túl: a gliwicei, a Jastrzębie Zdrój és Żory terület, a Sosnowiec és Dąbrowa Górnicza terület, és a Tychy terület. A zóna teljes területe 154 hektár, amely 35 különböző helyszínen található, melyek mindegyike a vajdaságot átszelő nemzetközi útvonalakhoz közel fekszik. A zóna menedzsment szervezete elsősorban a promócióért, az új befektetők felkutatásáért felel, tevékenységei közé tartozik a területek értékesítése, a zónán belül folytatandó gazdasági és üzleti tevékenységek engedélyezése, az adókedvezmények odaítélése és a befektetők segítése is.

A Katowicei Speciális Gazdasági Zóna eddig 170 vállalkozást vonzott területére, melyek közül 100 már ténylegesen tevékenykedik is. A cégek összességében mintegy 3,5 milliárd euró befektetést eszközöltek és 37 000 új munkahelyet teremtettek. A legnagyobb befektetés a General Motors Opel autógyára volt a zónában, de jelen van itt többek között a Japán Isuzu, amely új generációs dízel motorokat gyárt itt, a Delphi Automotive Systems, amely az autóiipari cégeknek termel alkatrészeket, a Spanyol Roca szaniterárú gyártó, az amerikai Guardian üveggyár, a Japán NGK mintegy 200 millió eurós befektetéssel hoz létre kerámiaszűrőket gyártó üzemet itt. Az autóiipari beruházókön túl még az építőanyaggyártó, gépgyártó és elektronikai cégek vannak jelen az övezetben. A nemzetközi cégeken túl lengyel cégek is beruháztak itt, mint például a Z.M. Duda húsipari cég, mely közel 1100 embert foglalkoztat a zónában.³

A Sziléziai Vajdaság gazdaságfejlesztése az első nemzeti fejlesztési terv időszakában

A 2004–2006 közötti első uniós fejlesztési terv időszakában egyetlen úgynevezett „integrált regionális operatív program” (IROP) működött mind a 16 vajdaság tekintetében. Ebben a programozási periódusban a projektek kiválasztására minden vajdaságban létrehozta úgynevezett Regionális Irányító Bizottságokat, melyek a nem kormányzati szektor, - beleértve az üzleti szektort is - reprezentánsainak bevonásával tettek javaslatot a támogatandó projektekre. Tagjai az önkormányzatok (helyi, megyei és vajdasági) képviselői, szociális partnerek, üzleti szervezetek, egyetemek és civil szervezetek képviselői voltak. Lengyel értékelések szerint azonban, e bizottságok szerepe sok esetben marginális, a projektek végső kiválasztásában kevés befolyásuk volt.⁴

Létrejöttek még a Regionális Fejlesztési Ügynökségek is, melyek legfőbb feladata a kis- és közepes vállalkozások segítése vajdasági szinten. Ebből következően támogatásokat, hiteleket és üzleti tanácsadási szolgáltatásokat nyújtanak, és képzéseket szerveznek a vállalkozásoknak. Az ügynökségek sok esetben az uniós támogatások közreműködő szervezeteiként folyósítják a támogatásokat is a vállalkozások számára. Ezen szervezetek szerepe azonban kevésbé érvényesült mint a közsféra és a privát szektor együttműködésének előmozdításában, befolyásuk változó, van ahol a regionális fejlesztések kulcsszereplői, míg más esetekben jóval kisebb a szerepük az önkormányzatokhoz képest.

Az első tervezési időszakban a Regionális Fejlesztési Minisztérium mint irányító hatóság felügyelte a programok végrehajtását. Ebben az időszakban a fő célok a versenyképesség, a humán erőforrások fejlesztése, infrastruktúra fejlesztések, vidék és regionális fejlesztések voltak. Az integrált regionális operatív program kialakításába kevésbé vonták be a régiókat legalábbis az OECD véleménye szerint.⁵ Ebben az időszakban az IROP teljes költségvetése beleértve a saját hozzájárulás mértékét is 4,08 milliárd euró volt, melyből 2,53 milliárd euró az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, míg 438,5 millió euró az Európai Szociális Alapból származott. Az IROP három fő prioritása: a régiók infrastruktúrájának modernizációja és fejlesztése a versenyképesség fokozása érdekében, a régiók humán erőforrásainak fejlesztése, és helyi fejlesztések voltak. Az IROP végrehajtása során a vajdaságokban a menedzsment feladatok megosztásra kerültek a vajda (prefektus) és a marsall között, amikor is a vajda ellenőrizte a pénzek szabályszerű felhasználását. Lengyel értékelések szerint ez néha zavarokat teremtett, a projektek kiválasztása során egymást átfedő kompetenciák miatt.

Ebben az időszakban az IROP keretéből a Sziléziai Vajdaság eléggé nehezen hívta le a rendelkezésére álló összegeket, a Regionális Fejlesztési Minisztérium 2007-es adatai alapján a kifizetések alig haladták meg a keretek 40%-át. Az első integrált ROP tapasztalatai a sziléziai gazdaságfejlesztési ügynökség értékelése szerint azt mutatták, hogy a projekt kiválasztás kritériumai sok esetben tisztázatlanok voltak, a projektkiválasztásban résztvevő szakemberek nem voltak kellően felkészültek, és hogy a projektkiválasztás különböző lépéseibe a civil szféra képviselőit nem vonták be. Általános tapasztalat volt továbbá az, hogy a partnerség az üzleti szektor vonatkozásában sem érvényesült kellőképpen. Az alacsony abszorpciós érték magyarázata továbbá az is, hogy a bonyolult adminisztráció miatt egyszerűbb volt kevesebb, de nagyméretű és összegű projektbe fogni, mint sok kicsi egyedi projekttel foglalkozni.

Alapvető fontosságú azonban az OECD elemzés azon megállapítása, miszerint a közsféra és a magánszektor együttműködése, illetve a civil szektor bevonása nagyon alacsony szinten van a lengyel regionális programokban. Az sem segített a pályázóknak, hogy az IROP esetében a pályázatok értékelése 4 fázisban három különböző intézmény által történt. A pályázatok értékelésének bürokratikus pedantériájára jellemző, hogy egyes esetekben

kisbetű-nagybetű elírások, vagy nem megfelelő betűszín miatt utasítottak el pályázatokat formai alkalmatlanság miatt. Hasonló problémát okozott a vajdai hivatalok lassúsága a pénzügyi ellenőrzés területén, amikor is a kedvezményezettek számára történő utalások lassultak le a szakemberhiány miatt. Az eljárások bonyolultsága és a szervezetek sokfélesége miatt a tanácsadó cégek komolyan felvirágoztak és jelentős költségeket emésztettek fel a pályázók kárára. Ezen túl e tanácsadó szervezetek közül jó néhány a pályázatok értékelésében is részt vett, ami korrupció gyanúját is felveti.

A vajdaságok közül a 11 legtöbb megkötött támogatási szerződés született Sziléziában a 2004–2006 közötti időszakban, míg a támogatás nagyságrendjét tekintve a Mazowieckiei Vajdaság után a második 1 263 235 903 euró uniós támogatási összeggel. Míg az egy főre jutó uniós támogatások tekintetében a negyedik helyen áll.

A Sziléziai Vajdaság regionális stratégiája

A vajdaságokat a kormány arra biztatta még az első 2004–2006 közötti időszakban, hogy regionális fejlesztési stratégiákat alkossanak, ami alapjául szolgálhat a későbbiekben a vajdaság 2007–13-ra szóló operatív programjának. Ezek a dokumentumok hosszabb távra 2015 vagy éppen Szilézia esetében 2020-ig szólnak. A sziléziai regionális stratégia egy részletes helyzetértékelésen alapul, mely a gazdaság, infrastruktúra, az oktatás, a munkaerőpiac, a kutatás-fejlesztés, a kultúra, a turizmus és a környezeti állapot leírásával komoly megalapozottságú dokumentum. A főbb területek tekintetében SWOT elemzéssel zárul a helyzetelemző rész, ami aztán a vajdaság hosszú távú céljait és az azokon alapuló prioritásokat határozza meg. A stratégia rendkívül széles szakértői és intézményi kör bevonásával készült a marsalli hivatal koordinációjában. A kialakításában fontos szerepet vitt Elizabeta Bienkowska, a marsalli hivatal Fejlesztési és EU Támogatások Programozásáért Felelős Főosztályának vezetőjeként, aki ma a regionális fejlesztésért felelős miniszteri posztot tölti be a lengyel kormányban.

A Sziléziai Vajdaság elkészült stratégiáján és a Regionális Fejlesztési Minisztérium által kiadott tervezési iránymutatás alapján készítették el a Sziléziai Vajdaság 2007–2013-ra szóló Regionális Operatív Programját.

A Sziléziai Vajdaság regionális operatív programja 2007–2013

Az új programozási időszakban a vajdaságok (NUTS II régiók) már jóval nagyobb szerepet kaptak a programozásban, mint az előző tervidőszakban 2004–2006 között. A 16 vajdaság önálló operatív programokat készített, melyek egy általuk korábban megfogalmazott regionális fejlesztési stratégián alapultak. E stratégiák időtávja különböző volt, 2015-ig vagy 2020-ig határozta meg az adott régió fejlesztési prioritásait (OECD 2008). A Regionális Fejlesztési Minisztérium a regionális operatív programok elkészítéséhez irányelveket adott, azonban a régiók meglehetősen szabadságot kaptak terveik elkészítéséhez. A minisztérium egy felső plafont szabott a közlekedési infrastruktúra-fejlesztésekre, miszerint a források maximum 40%-a használható ilyen célra.

A Sziléziai Vajdaság Regionális Operatív Programját alapvetően két dokumentumra alapozva készítette el: A 2007-13 közötti Lengyel Nemzeti Stratégiai Referencia Keretre és a Sziléziai Vajdaság 2020-ig szóló Fejlesztési Stratégiájára. A helyzetelemző rész ebből következően jórészt megegyezik a fejlesztési stratégiáéval. A SWOT elemzés négy külön területre készült el: a gazdaság és innováció, a környezet és táj, a közlekedési infrastruktúra, és a társadalmi infrastruktúra területeire.

1. táblázat. Az egyes prioritásokhoz kapcsolódó források ezer euróban

Prioritás	EU hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Összesen
1. Technológiai kutatás-fejlesztés, innováció és vállalkozásfejlesztés	296 238	52 277	348 515
2. Információs társadalom	150 000	26 470	176 470
3. Turizmus	110 420	19 485	129 905
4. Kultúra	53 274	9 401	62 675
5. Környezet	180 678	31 884	212 563
6. Fenntartható városi környezet	312 802	55 200	368 002
7. Közlekedés	426 327	84 244	510 571
8. Oktatási infrastruktúra	82 480	14 555	97 035
9. Egészség és rekreáció	57 579	10 192	67 951
10. Technikai segítségnyújtás	43 000	0	43 000
Összesen	1 712 980	303 712	2 016 692

Következtetések

Szilézia egy túlnyomórészt nehézipari térségként sikeresen tudta átalakítani gazdaságát, a kezdeti magas munkanélküliség alapvetően csökkent, és főként a hagyományos bányászati és kohászati cégek átszervezésével, illetve a zöldmezős beruházások elősegítésével az egyik leginkább sikeres régióvá vált Közép-Európában. Ebben a folyamatban oroszlánrsze volt a Sziléziai Speciális Gazdasági Övezetnek, mely a legnagyobb beruházásokat vonzotta a térségbe. Ez különösen az ipari értékesítés adataiból látszik: 2000-ben az ipari értékesítés értéke Sziléziában 20 380 millió euró volt, míg ez 2007-re 39 040 millió euróra nőtt. Az ipari értékesítés területén Szilézia a második helyen áll a központi régió után.

A vajdaság fejlesztéspolitikájában nagy hangsúlyt fektetett ugyanakkor az innovációs potenciál fenntartására és fejlesztésére, a logisztikára és a hagyományos iparágainak nemzetközi versenyképességének megőrzésére. Az uniós fejlesztési tervezési időszakokban a meglévő infrastrukturális és környezeti problémák orvoslása mellett, komoly forrásokat fordítottak és fordítanak a vállalkozás-fejlesztésre is. A kutatás-fejlesztés területén a hazai és nemzetközi együttműködések előtérbe helyezésével igyekeznek a térség adottságaira alapozva innovatív technológiák kifejlesztésére és alkalmazására. Összességében a vajdaság egy sikeres gazdaság átalakítási periódust tudhat maga mögött.

JEGYZETEK

1. Development Strategy of the Slaskie Voivodship for the years 2000–2050.
2. OECD Territorial Reviews – Poland 2008, p. 180.
3. http://www.ksse.com.pl/index_en.php.
4. Marcin Dabrowski: Implementing Structural Funds in Poland: Institutional Change and Participation of the Civil Society; Political Perspectives 2007. Vol. 1. (2).
5. OECD Territorial Reviews – Poland, OECD 2008.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Development Strategy of the Slaskie Voivodship for the years 2000–2020; Katowice 2005, Marshal Office Slaskie Voivodship.
- Regional Operative Program of Slaskie Voivodship for the years 2007–2013; Katowice 2007 August.
- Regional Innovation Strategy for the Silesie Voivodship RIS-Silesia IPS 2000–1068; Final Report, 2004 August.
- Statistical Yearbook of the Regions – Poland, Central Statistical Office Warsaw 2008.
- Concise Statistical Yearbook of Poland 2009, Central Statistical Office Warsaw 2009.
- Conor O’ Dwyer: Reforming Regional Governance in East Central Europe: Europeanization or Domestic Politics as Usual? East European Politics and Societies, Vol. 20, No. 2, pages 219–253. ISSN 0888-3254, 2006
- Marcin Dabrowski: Implementing Structural Funds in Poland: Institutional Change and Participation of the Civil Society; Political Perspectives 2007. Vol. 1. (2).
- OECD Territorial Reviews – Poland, OECD 2008.
- <http://www.ksse.com.pl>
- <http://www.stat.gov.pl/>
- <http://www.ris-silesia.org.pl/>
- <http://www.visitsilesia.eu/>
- <http://coal.silesia.pl>